

FOIA BELETRISTICA.

Ese de doue ori intr'o luna, adeca in 1 si 15 dupa e. v. in formatu de o cola si jumetate. — Atâtu manuscriptele, câtu si banii de prenumeratiune sê se adreseze la redaptiune, localulu acestei-a : **Strat'a postei vechie nr. 1. etagiulu 1. nr. 96.**
 Pretiulu de prenumeratiune pentru provinciile austriace : **la anu 5 fl. la 1/2 de anu 2 fl. 50 cr.**; pentru Romania si strainetate **la anu 7 fl., la 1/2 de anu 3 fl. 50 cr. v. a.** — Prenumeratiune la trei lune nu se primesce. — Manuscriptele nepublicate se ardu.

Anulu II. 1864.

Nr. 8.

Pest'a 15/27. Aprilu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O voce d'in departare,

dedicata pré nobililoru nmembr i, carii intimpinara nou intemeiatulu fondu de câtra alumni institului teologicu d'in Cernăuțiu cu contribuiri pré generose.

Salta 'n bucuria, dalba Bucovina,
 Si la peptu restringe p'ai tei nobili fi,
 Cari-ti mai ornara fruntea ta senina
 C' o cununa asta-di, mândra ca sê fi!
 Carii pe altariulu rennaltiarii tale
 Inc' o santa jertfa ti-au mai consacratu,
 Ca sê-ti pregătésca dile triumfale,
 Venitoriu mai splendidu, ceriu mai instelatu.

Éta 'nc'o dovada pâtria stimata
 Cum câ gintea-ti vechia asta-di s'a treditu ;
 Vocea voiei tale adi-e ascultata,
 Glori'a strabuna asta-di s'a sentitu !
 Nobila virtute, si umanitate
 Ti-au petrunsu poporulu, spre-a-lu mai luminà,
 Candu atâte-a animi p' alu teu bratiu portate
 Ti-depunu denariulu, spre marirea ta.

Bolt'a-ti asta-di pare multu mai seninosa,
 Sorele-ti lucece asta-di mai voiosu ;
 Si ai tei Luceferi radi mai argintose
 Pare câ propaga de la ceriu in josu.

Campii tei mai veseli pare câ saltéza
 Suspinulu de riuri schimba-se 'n surisu ;
 Multu mai purpurina asta-di osciléza
 Aurora'a peste dalbu-ti paradîsu.

Umbrele stramosie colo 'n cimitîre
 Multu mai usiurate noptea retacescu ;
 Si la luna noua despre a loru marire
 Cufundate 'n visuri adi mai desu vorbescu ;
 Asta-di ele tote de prin reci morminte
 Esindu peste mandrii campi ai tei plutescu ;
 Si cu versu fantastiecu astu-feliu de cuvinte
 Câtra urmatorii loru mereu sioptescu :

„Éta câ-e sosîta or'a mangaierii,
 Câ-ci urmasii nostri adi s'au desceptatu !
 Ét' acum'a bate pulsulu invierii,
 Ce de-atâtia seculi l'amu totu asceptatu !
 De acum speranti'a se realiséza,
 Si ale nostre visuri se voru coronà
 Templului natiunii temelii s'asiéza
 Pe cari Bucovin'a se va redicà.

Deci onore voua, voi fii demni de nume!
Ce dorinti'a nostra adi ni-o decorati,
Candu astu-feliu de semtiuri pe ale nostre urme
Se ivescu in giurulu mandriloru Carpati.
Cugetele nostre despre nevointia
Nu mai potu sê aiba locu in peptu la noi;
Sterge-s'a si semnulu celu de nepotîntia,
D' intre seminti'a braviloru eroi.

Consacrati cu totii prin poteri unite
D'in sudorea voastra nobilulu tributulu,
Care o sê v'aduca sume immiite
De folosuri pentru care l'ati facutu;
Planisati cararea câtra infflorire,
Pentru voi si-ai vostri fii si stranepoti,
Vi-deschideti calea câtra fericire,
Unde se 'ncununa demnii patrioti!

Adunati midi-loce pentru cultîvare,
Care-e sîngurica scutululu anumitu,
A feri de morte, si de rea perdiare
P' unu poporu, ce secolu a totu suferitu;

Care sîngurica pote sê radîce
Gîntea-ni la culmea, ce i s'a menitu,
Ca sê-si afle dens'a sortea sa ferice,
Dile aurose, traiu mai indulcitu.

Pregatîti locasiuri, unde sê 'nfflorésca
In triumfu virtutea, radie respandîndu,
Ca sê nobileze, ca sê altuiésca,
Junele plantutie, inca resarindu;
Câ-ci numai virtutea sîngura-e in stare,
Sê produca 'n lume omini bravi si mari,
Spîrete innalte fâra atîrnare
Genii amiraveri, caraptare tari.

Si asiè veti trece voi la nemorire
Ér' a vostre nume 'n fala s'oru pastrà,
Ca modele demne de o suvenire,
Pentru multe genuri, ce ve voru urmà.
Glori'a, onorea voru sê ve 'nsotiésca
Si ve voru petrece si peste mormentu;
Faima guraliva o sê totu vestésca
Ale vostre fapte vecinicu pre pamentu."

V. Bumbacu.

Unu pastoriu si o pastoritia

séu

Doze viptime ale amorului.

Novela originaria.

*O! amoru, amoru, la ce nu
costringi pre meritori!*

(Inchiare.)

VI.

Elen'a trista, nutresce in peptu-i delicatu o rana dorerosa si pre di ce merge, se consuma de unu focu ascunsu. Dile si nopti intregi petrece in lacrimi si suspine secrete. Imaginea, fati'a cea gratiosa, vocea sîmpla, dulce si religiosa, ochii petrundietori; cu unu cuventu, idealulu amorei vieza in anim'a ei. Imaginea lui o insotia pre tûtîndenea, indesiertu se nisuià a o departà, câ-ci elu i-se aretà in visurile ei. Atari cugete o preocupàu neincetatu, ma câte-odata d'in ochii ei ca ebenulu se restogolàu pre obradiu-i de spume nesce lacrimi mai curate decâtu rou'a de pre florile Carpatiloru. Incepuse acumu auror'a cu degetele-i de trandafiri a deschide portile aurie ale resaritului — inaintea domnitoriului dilei — aruncandu-i in drumu buchete de rose — pre

candu vine ca sê alunge imperiulu umbreloru. Elen'a, erà ocupata cu Florianu. O! decâte ori sorele n'o salutà — lacrimandu si decâte-ori n'o lasà totu — asemenea!

Dulcea mea fica — dise mama-sa — care-e isvorulu doreriloru tale — spune-mi n'ascunde nemicu de inaintea mea?

Car'a mea mama! Ce pote sê fie ast'a, câ indata-ce Morfeu si-scutura olivulu uitatoriu preste genele mele — nesce imagini triste me infricosieza. Nicaiuri nu aflu repausu nicaiuri multumire astei animi nenorocite si lipsîte de mangaiere — nu, câ-ci s'a departatu de langa dens'a o fîntia ce unica ar' potè sê-o fericésca.

O scump'a mea fica — mie si decâtu viéti'a mai pretiuita — lasa atari cugete triste — dor' no sê-ti consumi diorile vietii tale in lacrimi si suspine.

Ah! mama, e greu si totu d'odata dulce a iubi — ierta-mi acestu cuventu — câ-ci sum convinsa câ si dt'a ai iubit in teneretia; eu iubescu unu june ce pote l'oiu perde pentru totu-deun'a. Iubescu unu june ca unu cedru d'in Libanu, care candu nu e langa mine, tote-mi paru mute si desierte.

Speréza fii'a mea — tempulu tote le schimba.

V.

Minutulu luptei se apropia. Romanii intempinara pre tataru cu o barbatia rara — cu unu curagiu ce puse in uimiri chiaru si pre ostele barbaru. De si cu curagiulu precunpaniàu, dar' cu numerulu eràu cu multu pre o trépta mai de josu. Majoritatea invinse. Campurele gemeàu de cadavre, ér' cei scapati si-affàu refugiu in sínulu codrului resunatoriu de suspinele si vaetele mameloru, cari neci aici eràu secure. Multiamita voua codrii seculari — ce primirati in sínulu vostru pre romani — candu numai aveàu unde sê-si plece capulu. Torentele si-luase drumulu prin tiéra — ducundu si nemicindu totu ce intîlneà. Unu nuoru de fumu acoperea orisonulu tieriei — carui-a-i urmase unu oceanu de flacari. Sunetulu didîrilor ruinande, sberatulu animaleloru, plansulu unei maice moribunde, urlatulu unui cane, cantarea trista a unei paseri, suspinulu unui be-tranu nepotîntiosu si in fine oftulu unei virgine profonate — te faceàu sê cugeti; câ te affi intr'o vale a plangerii. Infernulu cu tote furiele lui se pareà a fi pre pamentu. Cetâtile, orasiele si satele prefacate in cenusia campiele, sterpите si drumurile acoperite cu trupuri omenesci. Locurele cele farmecatorie, cultivate de romani — unde odihneàu osamintele strabuniloru sêi — fura udate cu sange si profanate de barbari. Nu vedeài decâtu trupuri pùtrede, ape curgandu cu sange, ici, cole ruinele unei cetâti — orasiu ori satu stersu. Ferele selbatece se certàu cu sboratoriele in guirulu cadavreloru; ér' in codrii d'in candu in candu se audià unu bucinu ce chiamà pre romani — ca sê se adune, ici gémetulu unei mame bolnave, cole plansulu unui fiu de langa ea, mai in colo strigarea unui parinte dupa fiulu sêu perdutu, si suspinulu unei amante dupa amantulu sêu. Cu unu cuventu Daci'a Traiana infacisià spectacululu celu mai tristu.

VI.

A dou'a aurora, dupa scen'a intemplata, salutà universulu, candu resunetulu repetiesce prin

munte suspinele unei virgine nenorocite. A mantulu meu, amantulu meu, unde esci? O Domnediule, pentru ce me certi! — Dâ-mi de scire angelulu meu, unde te affi — ca sê vinu la tîne si sê nu mai ratecescu ca o nenorocita. Unde e turm'a ta, unde-su oile tale? Scumpulu meu, unde esci? Vina, pasce-ti turm'a pre langa casior'a mea. O sorioare, voi virgine romane — mandre ca crinii muntiloru, delicate ca rou'a Carpatiloru si pompose ca noptile de Maiu — joru-ve pre ceriu si sore — déca veti vedè pre amantulu meu — spuneti-i câ me topescu de dorulu lui. — Rumenu e ca crinulu, candidu ca florile mirtului, comele capului ca involtulu floriloru palmiferului si negre ca pén'a corbului; — budiele de corale cu mirosu de smirna, belu ca Adone, mandru ca Faonu, placutu ca Ulpi'a Traiana, infricosiatu ca tatarulu; ér' fluverulu lui ca alui Amfionu. O câ-ci nu sum o fluera ca sê dici cu mine — séu o flore ca sê me puni la anima-ti câ-ci amorulu teu me consuma. Amaru e dorulu de amantu, crudu ca infernulu, tare ca mortea si consumatoriu ca fulgerulu. Unde e crinulu meu iubit Florianu? Elu s'a jerfitu pentru pâtria — nu, elu m'a uitatu — elu se fece tradatoriu — trecuse in castre straine. Asiè vorbindu ea, cadu cu fati'a la pamentu. Dupa câtuva tempu si-veni in ori, descinse d'in munte si se indreptâ câtra armat'a neamica. Si ore ce ar' fi indemnât'o pre ea ca sê mérga la tataru — ca o turturica in ghiarele vulturului. Florianu amarezulu ei se fece tradatoriu, trecuse in castre straine. Amabilele cetitorie si cetitori si-voru aduce aminte câ Florianu candu-si luâ adio dela Elen'a, i-a juratu câ va merge inderetu la fratii sêi; — dar' acolo l'asceptà mortea. Elu trecù la pagani si acum se luptà in contr'a fratiloru sêi. Ea audise de tote aceste-a dela unu veru alu ei ce fù prinsu la tataru si nu mai prin fuga, noptea potù scapà. Ajungandu in castre fù dusa inaintea Chanului.

Generale! suna o voce angerésca, — dâ-mi amantulu meu, dâ-mi pre acelu infortunatu, ce se fece tradatoriu — insielandu pâtri'a si pre mine — unu lucru micuti ceru, dâ mi-lu ca sê-i dicu unu ultim u adio!

Ce? Nenorocita, vai tie, déca sub masc'a amorului ascundi vr'o insielatiune.

Generale! dise ea cu o voce blanda si religiosa, prin carea schimbase furi'a Chanului si-lu domolise, tocm'a ca venturile la vorb'a celui eternu — amorulu ce l'am avutu fatia cu elu, m'a facutu sê lasu in lacrimi si doreri parinti,

frati si sori, si sê vinu aici. Destulu copila! Esci tu o fiintia omenésca, s'eu o fantoma?

Grati'a fetitii puse in uimire pre tataru, care-si întîpuià câ vede inaintea sa, un'a d'in acele femei ideale cele-a promis Mohamedu in paradisu.

Fetitia! amantele teu e mortu, uita-lu, remani tu cu mine si te voiu face cea mai fericita d'intre moritorie.

Ce, elu e mortu? Nu se pote, l'am vediutu éca-lu vine.....

Copila, lasa pre acelu nenorocitu, remani tu la mine si me fericesce cu amorea ta.

Generale, ti-multiumescu, eu inse nu potu neci decâtu sê te iubescu, m'ar pedepsî ceriulu candu i-asi deschide anim'a acelui ce taia, calca in petiore si vérsa sangele fratiloru si sororiloru mele. Nu scii câ am potere deplina asupr'a ta? tuna o voce grosnica. O unica potere ai asupr'a mea: sê me omori, dar' trêbuie sê scii câ anim'a e libera de tîrani, si decâtu sê te iubescu, mai voiescu a face ca strabun'a mea Lucreti'a, mai bine deschinda-se pamentulu acest'a udatu cu sangele fratiloru mei si me inghitia de via.

Copila! cugeta ce vorbesci, sê nu-ti para reu, ori cum, tu vei fi a mea, si d'ici nu te vei mai reintorce. N'ai voitu se fii libera, asiè vei fi sclav'a mea.

Tîrane! nu-ti fusera d' ajunsu viptimele de pana acum!

Se face misicare, unu june inaintéza câtra Elen'a. Erà Florianu. Iertare de o mie de ori, angerulu meu — dise Florianu imbracisiandu-o.

Departate nefericitule! Manele tale si acum aburéza de sangele fratiloru tei, departe, cui dici angeru — mie mai multu nu, anim'a mea a incetatu a bate mai multu pentru tine. — Ce, tu ai iubitu mai multu pre tataru decâtu pàtri'a si pre mine? Tîrane! nu te potu iertà. — Cu invoirea chanului se trase mai de o parte — unde Florianu între mii de lacrimi cerù iertare.

Nu potu sê te iertu — dar totusi unu medilocu ti-remane prin care poti recastigà amorea mea.

Cere totu angerulu meu, chiaru si viati'a — numai onorea nu.

Ce? tradatoriule! Onorea? Unde e onorea ta? Onorea e numai in sinulu patrii — deci acea a incetatu pentru tine, de candu ai intratu in castre inimice.

Eleno, Eleno, nu me torturà — bun'a mea!

Si care e midi-loculu prin care potu sê espiezu pecatulu meu si sê recascigu amorea ta?

Mergi la generalu, spune-i sê-ti ierte a te departà d'in castrele lui — mergi, nu asceptà ca odinora Coriolanu, sê vina matronele romane a se rogà de tine.

Elena, nu potu!.....

Departate nefericitule!

Me invoescu Eleno!

Generale! dise Florianu — portarea mea, fatia cu pàtri'a, fù neonestă, si trase asupr'a-mi mani'a ceriului, pàtriei si amantei mele. Concedemi dar' sê me departu.

Misielule! Neci unu cuventu, de voiesci sê mai vedi sorele, pana acum'a ai fostu liberu — demane vei fii sclavu. Departate!

Elena, Elena, scump'a mea, suntemu perduti, inse nu-mi pasa — moriu liniscitu in bratiale tale.

Aibi curagiu Florianu. Arméza-te cu costantia si déca Ddieu-ti va mai tramite si alte fatalitâti, suferi, di si tu ca acea victima inocenta, carea, morindu pentru doctrin'a sa, a strigatu: „Faca-sê voi'a ta, ér' nu a mea.“ Aibi curagiu, si indrasnéla, câ-ci fortun'a ajuta pre cei indrasneti si trantesce pre cei fricosi. — Noptea si-intinde aripele sale preste pamentu, in natura domnesce o tâcere mistica, si lun'a balae pasiesce majestosa pre bolt'a semenata cu stele. Florianu si Elen'a se preamblàu tristi, sub pasiurile loru resariàu flori. Erà ver'a acea candu genii se cobora pre pamentu si canta tristi între mormente. Eroii nostri se departara de castre si se apropiàu de selba. Fug'a loru fù descoperita — fusera prinsi si adusi inaintea Chanului. Diu'a acum de multu se incoronase cu lumina, candu Chanulu asiè vorbesce câtra amanti nenorociti:

Ticalosiloru! ati voitu sê me insielati. Amendoi veti suferi asprimea mea. Tu inainte de apûnerea sorelui ti-vei luà pedéps'a cuvenita — dise câtra Florianu.

Generale! dise Elen'a — iérta pre unu nenorocitu, câ-ci eu sum caus'a fugei-eu l'am insielatu. Ai comite o crima omorindu-lu. Ceriulu te ar' pedepsî. Eu sum culpabila, pre mine me pedepsesce. Generale! nu crede unei tenere invinse de amoru, eu am voitu sê fugu. Tacere, tuna Chanulu „am disu“ — nu-mi retragu cuventulu.

Asiè eu voiu mori Elena! iérta-me inainte de morte si-mi spune déca me iubesci éراسi.

Te iubescu si te iertu — tu mori dar' eu ce voiu face fâra de tine?

Nu me uità Elena, si déca voiu mori, vina, si planta o flore pre mormentulu meu, te roga lui Ddieu pentru sufletulu meu.

VII.

Inainte de apunerea sorelui in o departare anumita dela trupa, se sapa o gropa mica — de ambe părțile ei sunt osteni, ér' între ei Florianu. Semnulu se dede — spiritulu lui Flor.-a si luase sborulu câtra ceriu. Sermana Elena! Lun'a se inaltia treptatu — in loculu unde fusese omoritu — se vede o fantasma, implendu aerulu cu lamentările ei. Cine e ore acea gingasia fetiora, care e caus'a dorerei ei? Neci plansulu noptii candu luce in picuri argintii pre flori, nu au gingasi'a ce o aveà ea, ochii, sprincenele si pèrulu de eбену o faceàu a trece mai multu de unu angeru. Cine erà acea a doua Magdalena doiosa — cu ochii atintîti spre ceriu. — Plange ea ore vr'o suvenire, unu doru, o sperantia perduta, unu amoru, ori plange dorerea natiunei? Acea erà Elen'a! Vieti'a abiè si-deschise portile pentru ea — si ea voià sè între intra lacrimi si doreri. Nu suvenirea, nu dorulu o torturà, ci ea plangeà pre Florianu. Frumosa-e auror'a in lunele de véra, dar' ea erà mai fromosa, candîda-e lebed'a pre undele cristaline ale apei, dar' e erà mai candida. — Fati'a-i erà vescedita, ochii plini de lacrimi, cautarea ratecinda si desperata. Candu ceriulu apare placutu, ea suspina — ér' candu apare in doiu in tristele si ingroditoriele nopti — ea se tanguie desperata pre pamentulu rece mormentatu. O! spirite alu meu, petreci langa locuintiele pacinice ale mortiloru, ér' voi orcane, suflati turbate, tu luna, ascunde-ti fruntea in nuori, câ-ci voi sè plangu pre amantulu meu.

VIII.

O! tu divina bore de tomna, ce reversi picuri recreetori preste natura — indaru vini a-mi lînisci adunc'a mea dorere, câ-ci o rosa, dupa ce a trecutu grindin'a preste dens'a, nemicu nu-i pote ajutà rou'a ceriului. Ce marétia-e natur'a! Cum canta pàserile in codru placerile naturei, plansulu noptii dimbesce in picuri argintii pre campuri — dar' vai, in aceste ore placute ale naturei, eu impreuna cu pàtri'a, trèbuie sè jelescu; eu pre amantele meu, si impreuna cu ea pre fii perduti. Anim'a mea nenorocita se consuma de dorere — sum sîlita a desiertà cup'a nefericirei, eu ce sum unu atomu necunoscutu — mi-plecu capulu si suspinu amaru. Doue lucruri pana candu le posiedeàm — eràm fericita — pana me acompaniara cei doi angeri: „amorea si speranti'a“ — eràm multiunita. O! tu amore divina, ce vini sè consoli pre bietulu moritoriu in ore nefericite mai alesu —

unde esci? Cātu de dulce-mi pareà viéti'a legandandu-me pre bratiiele tale — dar' fericirea acea fî numai unu gagiu alu nefericirei mele. Credeàm câ pre pamentu esîste o adevărata fericire, dar' m'am insielatu. Candu cugetu la viéti'a-mi trecuta, la dilectulu meu, me cuprindu sudori de morte. Aveàm unu angeru dulce pre care-lu iubiàm mai multu de câtu ori ce in lume — care acum jace in mormentu. O! tu regente alu dilei, ascunde-ti radiele, câ-ci nu le potu privi — pentru mine e mai bine in intunerecu. Numai cu tîne nopte, sîmbolu de intristare, mi-place a petrece, câ-ci tu esci asemenea sortii mele. Treci luna si nu mai luminà, suflati acum orcane, murmurati povoi (torenti) ér' tu dilectulu meu asculta-me putinu, cu tîne voi sè vorbescu — tie sè-ti descoperu dorerea mea. Dar' indesiertu — greu e somnulu mortiloru! Grabesce-te mai tare tu aurora in care se voru deschide mormentele si mortii se voru desceptà! Fericite sunteti floricele, pre voi ve delecta sefirulu saltandu pre sînurile vostre — voi nu sîmtiti ca mine si nu ve impartasiti d'in dorerea mea. Sefirulu se pr'ambla prin iérb'a si-optinda, valulu murmura, cristeiulu d'in candu in candu s' aude cantandu in iérba, ér' eu udu cu lacrimi tierin'a mormentalà a amarezului meu. Somnulu nu me cuprinde. O spirite ale mormenteloru, demandati sè se deschidia orbele locasiuri ale imperiului mortiloru ca sè potu descinde in ele spre a inbraçisià pre dilectulu meu! Cum me voiu desparti de acestu pamentu sacru? Tesaurulu ce contine, me léga pana voiu fi de acésta partîcica de pamentu. Ce asi face ore candu nu mi-ar' fi iertatu a plange, candu mi-ar' lipsî lacrimile — acestu balsamu cerescu? Voi lacrimile sunteti balsamulu — remediulu celu mai bunu incontr'a dorerei. Amantulu meu, unde esci? Indesiertu te strigu, d'in loculu in care te affi nu poti sè me audi. Versulu teu angerescu a amutitu, rece ti-e peptulu ca pamentulu. Nu-mi remane decātu in lacrimi si suspinuri sè-mi petrecu meser'a-mi esîstentia. Ce trista si falace esci sorte! Tu sperantia 'nsielatoria ce nu destituezi pre serman'a fiintia pana la mormentu — te du dela mine, nu-mi oferi mai multu cup'a-ti fermecatoria — câ-ci mai voiescu a gustà d'in cup'a rivalei tale a desperatiunei. Departate placere, er' tu dorere si suspinu veniti, cu voi vreu sè-mi petrecu, voue sè me supunu. Ore cine a aflatu acelu mangaritariu alu vietii nepretinitu de: „amantu.“ O intr' adevèru acel'a o aflatu fericirea. Mai curundu lun'a se va smulge de pre bolt'a ceriului; sorele va

incetă de a lumină decâtu imaginea ta se va smulge d'in anim'a mea. Me desvoltăm la amorulu lui intocm'a ca o lilia la adferea sefrului si sarutarea ranei. Dorere pentru celu ce apune inainte de a-si inpleni visulu de amoru! Gingasie si delicate sunt lacrimile noptii pre crini — dar' amorea lui fû mai delicata; blanda si modesta e lucirea lunei — dar' amorea lui mai modesta; placuta si misteriosa e noptea in lun'a lui Maiu, dar' amorea lui fû mai misteriosa, plina de parfumu si magica e arora dar' amorea lui mai magica a fostu.

Cea ce e radi'a sorelui, plansulu noptii, adferea zefirului, pentru unu crinu; aceea fû pentru mine amorea lui. Sfer'a fericirei e angusta, si cuventulu acelu dîvinu „amore,“ contine in sine tota fericirea. Deci candu fericirea va descende d'in ceriu spre fericirea omeniloru sînguru in sînuulu unui amantu va potè locui si petrece. Elu ni indulcesce amarulu; ni alunga suspinele; nectarulu ce-lu sugu albinele d'in flori e mai putinu dulce decâtu amorulu. — O tu Morfeu — dieu alu somnului si viseloru — cu cete am vatematu de fugi de mine? Indesiertu, te chiamu — trei nopti decandu vighiezu — poterea ah! me destituéza. Toțu ce am iubitu mai multu s'a stinsu pentru mine si ros'a vietii, sub pasii-mi tneri, incepe a se ofeli! In fine câtra voi me intorcu — cântareti ai naturei — câtra voi ce nu sciti insielă saturandu-me de tîcalosiele lumei acestei atâtu

de materialisate — veniti plangeti cu mine pre pre mormentulu dragului meu. Éca scumpulu meu, pre mormentulu teu am saditu flori, le am rouatu cu lacrimile mele. Éca! scumpulu meu, cu lacrimile mele, la capu ti-am plantatu unu bradu candu o turturea, ver' filomica ratecita se voru lasà d'in sboru si voru cantà pre elu, sê nu credi câ e vocea amantei tale; câ-ci cantarea ei e suspinu si dorerosu amoru. Câtu de liniscitu e imperiulu mortiloru, acolo invidi'a, ur'a, uciderile, discordfâ, interesulu si egoismulu lepr'a umanitatii — nu crescu; paceri si liniscei e cosantitu loculu unde dorme angerulu meu. O Ddieule in man'a carui e sortea tuturoru omeniloru, de voiesci a-mi pre lungi trist'a viétia, atunci dâ-mi potere ca sê potu invinge necasurile ce-mi voru inpresurà: ér' tu costantia — „Farosu salutariu“ lumineza ca sê ajungu fericita la portu. In fine tu umbra scumpa a dilectului meu, dormi in pace pana in diu'a invierii — ér' eu te voi plange neincetatu si numele teu va fî nestersu d'in anim'a mea. Asie se plangeà Elen'a la mormentulu lui Florianu — dupa câtu-va tempu incetase lamentârile sî pastorii aflara o rosa vescedita inainte de tempu — aflara o fetîtia juna morta pre bratiale cele reci ale lui Florianu. Asiè-si finira viétia Florianu si Elen'a — florea Carpatiloru — cadiendu victim'a amorului loru.

Ioach. Dreghieiu.

Remani, strainetate!...

Remani, strainetate! Te lasu cu Domnedieu!
Adûceti-mi fugariulu, adûceti calulu meu!...
Sê sboru d' aice, unde mi-e trista si placerea;
Balsamu aici nu este, sê-mi vindece dorerea.

Ce anim'a-mi consuma, pe-acea adenca rana
Balsamu se afla numai in pâtria romana;
Me ducu dar' eu d' aice in tiér'a mea frumoasa,
Viétia num' acolo e dulce si voiosa.

Acolo, 'n a mea tiéra, mi-sunt sorori, frati: toti,
Câci toti sunt ei de-unu sange, d' alui Traianu nepoti,
Acolo mi-infloresce a fericirei flore,
Ca carea mai frumoasa nu poti gasi sub sore.

Ea sciu, câ me ascepta in bratiulu de amoru,
Si anim'a-i fidela respira — unu dulce doru:
Potu dar', sê amu eu stare aici intra straini?
Potu, sê nu sboru la dens'a in tiér'a cea cu crini?....

Sê mergemu, aid' fugarie, iubitu murgutiu alu meu,
Sborandu chiaru ca unu fulgeru tramisu de Ddieu!
Ér' tu, scumpa, ti-gatesce budiutiile rosate,
Pe candu sosescu la tine, spre mii de sarutate!

In pâtri'a amata, in bratiulu mandrei mele
E dulce traiulu; inse eu si moriu pentru ele!...
Dar' indereptu d' acolo aici n'oiu mai veni;
Câ-ci pâtriei si-amantei voiescu eu a trai!...

G. M.

Principele Mihaiu si fét'a lui.

(Novella istorica de Ludovicu Papp de Boeska.)

I.

Fetele sangerose a le tempuriloru sangerosi se ivescu in antea noastra.

Plaiurile frumose ale Transilvaniei se 'ntfndu in antea ochiloru, unde odata atâte-a tragedii s'au intemplat. Andrei Báthori erà principele Transilvaniei, unu popa, pe care increderea fatia cu numele celu onestu, si pi'a lui portare l'au ridicatu pe tronu.

Multi doriàu pe tempulu acelu-a tronulu de principe alu Transilvaniei, si 'ntre toti celu mai puternicu erà Mihaiu principele Romaniei.

Neasceptatu a intratu in frontea unei oste numeroase in Transilvani'a si-a inceputu a o devastà.

Andrei Báthori a chiamatu la arme ostirile campiene, a provocatu pe Secui, si a plecatu spre a pedepsi inimiculu cruđu... Lupta dupa lupta a urmatu... transilvanienii n'au potutu contra-stà inimicului mai puternicu, deci a chiamatu in ajutoriu pe Georgiu Bast'a, capitanulu Casiovei.

Bast'a cu oste numerosa a intratu in tiéra.

Cardinalulu Andrei Báthori a perdutu lupt'a, si numai prin fugire a scapatu, dar pe cale l'au intempenatu ucigasii, câti-va Secui platiti, si confidentii principelui i-au stinsu flacar'a vietii.

Portretulu si ornamentele lui Andrei li-a trimisu principele lui Rudolffu, ca semnele invingerii.

Imperatulu Rudolffu cu bucuria a primitu deputatiunea carea i-a adusu faim'a invingerii, elu si principele Matheiu cu cuvinte lingusitorie a maritu pe principele Mihaiu si viptorià lui, totu de odata a concesu, ca la o-lalta cu comisarii regesci, sê guverneze Transilvani'a.

In acestu tempu Sîgismundu Báthori — care se sustieneà la cumnatulu sêu Zamojski cancelariulu polonu — cu ajutoriulu turciloru, si o armata de cozaci polonesi si cu vod'a Moldaviei Jeremie a intratu pe pamentulu Romaniei.

Principele Mihaiu cu oste amenintatoria a pornitu la loculu de periculu, si armatele-i dedate cu glori'a, au sfermatu ostirile platite ale lui Sîgismundu. Principele Mihaiu dorindu ca câtu mai curendu sê urce tronulu Transilvaniei, a intratu in negociatiuni cu turcii.

Cu bucuria a primitu in Constantinopole trimisii, carii aduceàu donulu, si boierii au adusu principelui castanu auritu, stindardu, si simbolele guvernârii.

Mihaiu s'a bucuratu tare de premiulu acest'a, si incuragiatu de ajutoriulu turciloru, a introdusu aspre mesuri spre supunerea Transilvanieniloru, pe multi i-a omoritu, bunurile loru li-a nimicitu, cetâtile si diregatoriele li-a donatu romaniloru.

Èra s'a ivitu Sîgismundu cu cumnatulu sêu Zamojski, cu polonesii bravi spre pedepsirea principelui. Mihaiu in starea-i periculosa, recourse la Bast'a, ca pemnu de fidelitate i-a tramisu pre soti'a si fét'a sa cea frumosa.

Bast'a inse mai bucurosu privià ochii plini de focu a fetei frumose romane, decâtu fulgerile resbelului, totu se gatià, totu amenintià, pana candu pe principele-lu batura ostirile polonese si transilvaniene.

Mihaiu a fugitu la Oradea mare, de acolo capatandu concesiune, a caletoritu in Prag'a la Rudolffu.

Si Transilvanienii au sositu la curte, cu conformulu contractului, ce l'a legatu cu Sîgismundu Bathori, sê li deie principe, pana atunci au alesu de guvernatoriu pe Bast'a si pe Ștefanu Csáki.

Georgiu Bast'a a primitu informatiune dela imperatulu, ca sê se 'npace cu principele Mihaiu, si sê-i fia amicu sinceru, si binevoitoriu unulu altui-a.

Bast'a bucurosu s'a supusu mandatiunei pré innalte, si s'a silitu, ca sê-si cascige amiceti'a principelui Mihaiu.

Caus'a acestoru stramutâri a fostu principes'a gratioasa Florice'a. Bast'a omulu celu duru, si-a perdutu liniscirea, decandu a privitu fét'a frumosa de romanu.

D'in barbatulu celu duru cerbicosu, se facu mole, amorosu — d'in lupu se facu mielu.

Deputatii au ajunsu la Casiovi'a, si i-au adusu scire, câ Mihaiu cu tota famili'a sa va sosi in curtea cea ospitalia, a-si odihni ostenelele, de ce capitanulu — cugetandu la planurile-si secrete — tare s'a bucuratu.

Fâra-acést'a fét'a, viéti'a-mi e trista si neplacuta; ce-mi ajungu pomp'a, rangulu si glori'a, deca anima-mi ferbe ne'ncetatu, peptulu meu e marea intristârii, si semtirile, ca viforulu turbatu, mie tulbura anim'a. Am vediu-t'o pre ea, si câtu m'a nimicitu la prim'a ei vedere, amoru-mi furiatu, mi-dau dovêda neodihnirea crescanda d'in di in di, si dorerea animei sentitorie. A mea trêbuie sê fia din'a angeresca, ca sê uitu cugetele tulburatorie.

Asiè vorbià in sine capitanulu, jertfindu in fantasi'a pofteloru sale cele-a desierte pe virtuos'a si nobil'a féta, pentru carea atât'a de superbu erà Mihaiu.

II.

Salonele lui Georgiu Bast'a tote eràu iluminate, domnii si fetele frumose de prin provincii eràu adunate intr'o cununa splendida la palatulu ducelui de armata.

Si Mihaiu, ospele celu atât'a asceptatu, a sositu. Fie-care a grabitu la intempinarea principelui puternicu, tenerii alergàu care de care voindu a fi celu d' antaniu, nici unulu n'a voitu sê concede celui-a-l-altu fericirea de a redica frumos'a féta romana d'in careta.

Tenerimea ca albinele au esitu afara pe usiele salaneloru, inse d'intre toti, domnulu casei a fostu celu mai sprintenu, elu a fostu celu d' antaniu, lui i-a surisu fortuna d'a inbratosià adorat'a principesa.

— Ti-multiamescu domnule capitane — siopti finiti'a gratioasa...

Lui Bast'a odata i-se sui sangele incapu, d' acolo n anima, si farmeculu tonulu ce-a sboratu de pe buchiele Floriceii, i-a petrundu spiritulu.

Si in etate de 40 de ani pote omulu iubi, cu infocare. Bast'a erà barbatu de 40 de ani, in teneretiele sale n'a cunoscutu acestu spiritulu puternicu, si acum'a in mediulu vietii sale a debut sê-lu cunosca. Nimicu e mai periculosu decâtu morbulu acestei etâti; acést'a de nu-si pote crea raiulu fericirei, omora, devastéza, ruinéza, pe candu in junia numai in lacrimi s' aretà dorerea... Amorul ac-

stor'a barbati, este ardietoriu ca sorele de amédia-di, ruinatoriu ca vicolulu nordului, si nabusitoriu ca ventulu Samum....

Florica tremurandu, privia fati'a acestui barbatu de statura 'nalta, blondinu, cu ochi adencu petrundietori, in acarui portare lingusitoria, si inprivirea-i neespresibila era ce-va refusetoriu, unu-ce nesuferabilu, si cu catu se apropiã, cu atãt'a mai mare sfiela, asiè dicandu, frica escita in acei-a, carii erau fericiti a-i primi surisulu de gratia....

Asiè a potutu fi surisulu acestui omu, ca flacar'a ardietoria a fulgerului, care strabate prin stratulu noriloru.

Cunun'a ospetiloru s'a asiediatu giuru pe langa mesa.

In frontea mesei Mihaiu si soti'a sa siedea, langa ei de amendoe parti Florica frumosa, si unu atletu romanu Mironu, mirele Floriceii; mai d'in josu cati-va boeri d'in suit'a lui, intr'o grupa siedea eroii lui Bast'a, cati-va capitani valoni d'in oatea papei, si domnii de prin pregiuru, era secusulu frumosu era in ordiine placuta inpartita.

Numerulu diferiteloru mancãri si beuturi de asta data nu le scriemu, ci le lasãmu spre cugetarea onoratoriloru cetitori; destulu cã d'in tote felurile oru fostu in abundantia.

Afara in antisiambra sunã musica armatei.

Dupa mancare urmã dantiulu. Dantiulu l' deschise Bast'a cu soti'a principelui Mihaiu.

Principele betranu ingiurulu boeriloru privia cu placere dulceza sa sotiã, cu ce gratia si catu de usioru jocã cu ostasiulu, candu si candu pe feta-i cadeã privirea, langa carea mirele Mironu steteã, voindu dantiulu primu cu Florica a-lu dandiù.

Mihaiu vedindu fet'a lui gatandu-se, dedù semnu sê cante romanesc.

— Lasa sê vedeti domniloru ce-va frumosu — surise principele, asiedindu-se in fotoliu.

Suna musica, si 'ntona un'a d'in acele-a melancolice hore romanesci, care petrundu anim'a, si ochii-i scalda in lacrimi.

Tenerii dantiuia cu gratia dantiulu nationalu, fiesce care privia cu 'ndestulare pe cei straini, si pe feti'a fiesce-carui se refrangia indestularea, singuru Bast'a privia scen'a crescandu d'in dinti, si-i pareã reu, cã nu pote elu fi in loculu acelu june, l' dorea cã n'a grabitu mai nainte.

Curiosu omu era Bast'a, preste mesura pretensivu, abiè de cate-va ori a vedutu fet'a, nici nu se potea nadai cã-i posiede amorulu, si elu o si temeã....

Aplause si urãri urmara dantiulu teneriloru frumosi, principele aridica pocelulu, si beu pentru fericirea loru.

Bast'a cu manele 'n cruciate, incremenitu, rece, ca o statua steteã, budiele nu-i surideau, peptu-i ardea de mania si furia, ochii schinteiau; cu mania s'a 'ntorsu dela consortele lui, tare l'a dorutu vedindu bucuria lui.

— Pe acestu blastematu romanu sortea l'a aruncatu in antea planului meu, dara grigia voi avè ca nu multu sê-si guste bucuri'a — vorbia 'n sine capitanulu, luandu pe unu capitanu vallonu de mana, si se duse cu elu in chili'a d'in vecinatate.

— Cunosci tu pe acelu teneru blastematu, care au dantiuitu cu fet'a principelui?

— Da, e Mironu, unu duce renumitu a principelui, e d'in familia nobila — respunse capitanulu vallonu.

— Pote i-este rudenia (neamu)?!

— Mai multu! — cum am auditu, e mirele Floriceii! Bast'a si-musica budiele....

Pana cãtra mediulu noptii a tienutu petrecerea....

Bast'a s'a ascunsu intre pocollele pline de vinu. Dupa mediulu noptii, tulburatu de vinulu multu, s'a sculatu de la mesa, si dreptu cãtra amanta a tienutu. Pe budie se vediu unu surisu ironicu, vedindu cã mirele fericitu e in giurulu Floriceii.

A propasitu in nainte si facandu-si cale, cu pumnu-i puternicu asiè l'a lovitu in peptu pe tenerulu duce, catu acelu-a, perdindu ecuilibrulu, a cadiatu intinsu pre pamentu la pitioarele ospetiloru.

Tenerulu acest'a mai multu vinu a beutu decãtu-i priiesce natur'a, ha! ha! ha! baga de sãma nepote! cã ochii frumosi si poterea vinului imbatatoriu a nimicitu potere si mai tare, — striga Bast'a ridiendu cu ironia.

Tenerulu, cu rusine si maniosu, se scolã, privindu cu ochi schinteitori la despotulu cumplitu.

Partea mai mare a ospetiloru ne vedindu inceputulu scenei, tare rideã, pana candu principele si soti'a lui au observatu acest'a....

Bast'a intinse bratiulu Floriceii inspaimantate, chiamandu-o la dantiu.

Ca frondi'a plopului miscata de ventulu de sera, asiè tremurã Florica; de frica sudori cureau pe feti'a ei, ochii fricosi priviau, dar' n'a fostu in stare a pasi in napoi, cã acestu omu puternicu va ajutã la parintele ei a se urca pe tronulu Transilvaniei, si ea deve sê suferi tote pentru viitoriu — pentru fericirea familiei — ne sciindu de sine, a urmatu miscãrilor flusturate a omului duru.

Principele si soti'a lui cu 'n grigire priviau la jun'a frumosa, nu se delectau acum'a in dantiulu ei, ci cu frica asceptau finea dantiului.

Bast'a in voi'a-i buna petrundu de poterea vinului imbatatoriu si de amoru, curagiosu, se lasã pe feti'a fetei, si cu pasiune o sarutã.

Iun'a cu n'tipetu se trase 'napoi, dar' manele tari nemiscata au tienut'o intru'nu locu, pana nu cadu ametita in bratiile lui.

Mironu furiosu sari susu, si c'o impingre puternica, lu departã pe Bast'a.

— Ajutoriu! Florica a ametitu! — striga junele inspaimantatu.

— Fiic'a mea! — da ce s'a 'ntemplatu cu tine, pentru Domnedieu!

Bast'a nesciindu de sine, alergã in alta chilia, unde lu intimpinã privirea schinteitoria a principelui Mihaiu.

— Unde ai invetiatu capitane dantiulu acestu dracescu, — striga principele cãtra elu.

— Caldur'a grosava si 'ntorseturile salbatice.... strica unui omu, cum sumu eu, dise Bast'a.

— Infocarea peste mesura nici candu nu te va duce la vr' unu bunu, vedi fet'a mea si-capeta plat'a pentru dantiulu domniei tale ne pre cugetatu, — dise principele cu greutate.

— Ertatiune, fet'a dtale e forte subtila...

Peste cate-va minute Florica jaceã 'n patu, sarutarea blastemata si acu i-ardea feti'a palida.

Petrecerea se 'nterupse. Cei doi consorti d'in prefacere au intinsu mana de amicitia unui altui-a, cãci principele doria pace ori si cum, dar' in amendoa pepturi arde flacara de resbunare.

III.

Peste câte-va zile pornira ostirile unite spre ocuparea Transilvaniei.

Sigismundu Bathori si Moise Székely cu 30 de mii de oameni i-acceptau pre ei gat'a spre lupta.

Principele fu insocitu de familia sa er' cu acest'a era Mironu, mirele avutu, carele se 'ngrigia de vietii'a amantei sale, si pana ce ambii duci Basta si Mihaiu faceau planuri strategice, tenerulu cantà doine amoroase, si-i sioptia Floriceii desfetarile viitoriulu ferice.

Tenerii amanti se iubiau cu 'nfocare, cu flacara curata de amoru, ce era nutrita necontenitu prin simpatia viceversa. Fet'a adese spunea mirelui iubitului:

— Sum fericita, ca te iubesc, si de tu-ai inceta d'a me iubi, in momentul acel'a a-si inceta d'a mai vietui.

Era sera frumoasa de vera, sorele chiaru acu descendea pe orizonu, in locu-i se ivi in resaritu fetii'a argintia a lunei amene. D'in candu in candu ivindu-se si ochii noptii, stelele lucitorie, vigilandu in giurulu reginei de nopte.

Ceriulu era seninu, aerulu plinu de odore, si numai zefirii sioptiau in noptea liniscita, sborandu mai departe peste flori.

In cortulu de ostire pe unu fotoliu, siedeà Floric'a frumoasa, manele-i mitutele odihniau in pola, si suridindu privia la boiarulu atletu, ce stetea fetia cu dens'a, candu elu pe o tambura melodiosu si cu istetime miraculosa intona doine nationale romanesci.

Nu se interesaza ei de sgomotulu ostirei, ei vietuiescu unulu pentru altulu, si de erau la o-l-alta, se sentiau fericiti....

Cordele tamburei vibrau, si sunarea-i doiosa nu strebatea perdelele cortului...

— Bunule Mironu! candu vei intona cantecele pazei, seu in eternu deve se fimu tulburati de sgomotele batalieloru? Catu de fericiti amu fi d'in colo peste Carpati.

— Ai dreptu mandr'a mea! dar' fii in pace ca in curandu se va realisa fericirea nostra. Deca parintele teu va siede pe tronulu Transilvaniei, s'oru fini bataliele, si noi vomu fi consorti pana la morte.

— Mirone! Eu si dupa morte te-oi iubi! oh! candu va sosi diu'a, candu era-si voiu revede dulcea mea tiara, aici este aerulu asiè de nebusitoriu, acolo e florea mai mirusitoria, aerulu mai plinu de aroma, plaiurile sunt mai desfetatorie, sorele este mai luminos — sioptia jun'a cu suparare!

— Draga Florica! pentru parintele teu tote trebuie se rabdamu, ostirile unite voru frange poterea lui Bathori, si singuru va abdice de pretensiunea sa.

— Ah! dara Bast'a acest'a! crede-mi Mirone! Eu de omulu acest'a tare me temu, acum'a numa asiè d'in aretare tiene cu noi, dar' e 'ntrebare? nu-si va intorce arm'a in contr'a nostra?

— De aceea sum eu in giurulu teu, catu voiu observa misieliele lui, se-mi mesuru sabi'a cu elu — atunci apere-lu Domnedieu! — dise tenerulu, dandu cu pomnulu' in mesa.

— Ah! ce inspaimantatoriu privesci tu, liniscescete Mirone! cine sta bunu, ca nu v'audi vorbele tale v'runulu d'intre oamenii lui Bast'a.

— Totu deun'a su-domnu vorbeloru mele; de va

veni pericolulu, se vina catu mai iute, dar' aceea n'oiu suferi, ca omulu acest'a se apuce antanietate asupr'a nostra.

Floric'a privia galfedita fetii'a aprinsa a tenerului.

— Pana candu va tienè acesta emigrare, pentru ce nu potemu lasa pamentulu acest'a, unde arbitrariulu si nedreptatea domnesce, se rogamu pe parintele meu, ca se ne lase pe noi, pe mine, pe maic'a si pe tine se mergemu 'napoi la vetr'a parintesca. Elu e destulu de puternicu de a se lupta, candu pe noi in totu minutulu ne amenintia pericolulu.

— Fii liniscita Floric'a mea! bratiu-mi puternicu te va aparà, si sum gat'a pentru tine se si moru, deca va fi lipsa.

— Mirone! tu asiè esci de bunu! Ah! vina cu mine acolo unde-e patri'a pazei si a amorului.

C'o dulce privire aridica jun'a ochii la Mironu.

Mironu, de bucuria si fericire tremurandu, se apleca la ea, dandu-i o dulce sarutare.

In momentul acest'a d'in departe s' audia zurairea armelor, carea indata desparta amanti.

Mironu se 'ndeparta... si Bast'a se ivi in naintea princesei tenere, carea odihnindu-si capulu pe manelei albe, se lupta cu valurile animei sale....

Esci singura Florica, unde-e tata-teu?

Jun'a, ca si candu ar fi calcatu pe sierpe, sarì de pe fotoliu.

— Asiè am intielesu ca a pornitu la capitanulu spre cercetare, dar' alta....

— Aci-su angerulu meu, asiè de multu nu te am vedutu, si amoru-mi, acestu magnetu puternicu, m'a trasu catra idealulu meu....

— Ah! domnule capitane, nu-e di in carea nu te-asi vedè!

— O di, e unu anu de suferintia, oftà barbatulu duru.

— Dreptu ai dt'a, aicea intre amaratiunile vietii de tabara, o ora este o vietie plina de suferintia.

— Te uresci angerulu meu, oh! de ce nu-ti potu da odihna si sotiu.

— Si aceea va sosi dora!

— D'in sufletu me sirguiescu, caa siè se fia cum doresce anim'a Floriceii mele. Vorbesce angerulu meu, si de ai lipsa, ca se ai fericirea plina, voiu rapì si ceriulu pentru tine!

— N'am asiè oftari indrasnetie domnule capitane!.. anim'a mea nu doresce gloria si splendore, ci retrasa in singuretate, cugetu a afla tota fericirea.

— Totu sufletulu nobilu asiè cugeta. Oh! ferice, de o suta de ori ferice de acelu-a, carele are asiè avutia — dise Bast'a.

Floric'a vedindu barbatulu in iritatiune, a voitu se fuga d'in naintea maniei lui.

— Unde angerulu meu frumosu? nici unu pasiu mai departe, pana nu vei asculta dechiaratiunea mea dise Bast'a.

Fet'a principelui se roga de ertatiune, dar' la demandatiunea numci sale e silita a se duce....

— Steu'a vietii mele, asculta-me, sangele-mi ferbe, corpu-mi tremura, eta cadu in antea pitiozeloru tale, cerendu amorulu teu.

— Hah! unde tientisi cu vorbele dtale?

— Da-mi o sarutare Florica, tu angeru d'in ceriu, si voiu fi fericitu — dise Bast'a cadindu in genunchiu in naintea ei.

— Jubesce-me Florica angerulu meu câ moru... :
Fét'a principelui cu 'nspaimantare privià la sierpele, carele, siovaindu, i-a opritu calea.

— Ajutoriu, taica! vai mie!

Bast'a iute sari susu si 'mbratiosia prinses'a.

In acestu momentu intra principele Mihaiu.

— Domne sante! ce se 'ntempla aici?

— Taica ajuta-mi, acestu omu blastematu...

Bast'a inspaimantatu lasa fét'a ce erà amenintiata de periclu.

— Domnule capitane! acést'a-e multu, atât'a n'am acceptatu de la dt'a, dt'a acum'a de doa ori ai vatematu onorea casei mele, ast'a-e destulu, ca sê senti mani'a-mi plina de demnitate, pentru 'ndresnéti'a-ti rusinata. Rusinea, déca ajunge natiunea mea, mai multu déca dulcea mea tiéra, n'o potu suferi, dela supusii mei inse pretîndu onorea si aplecarea cuvenita, cine calca acést'a, tremure de mani'a-mi grosava, — dise principele cu demnitate deplina...

— Ce audu? Eu Georgiu Bast'a, supusulu principelui Mihaiu? Carelele la pragulu usiei nostre cersiesce ajutoriu? hahaha! ce cerbicositate, ce superbia! ai uitatu dt'a, câ imperatulu pe mine m'a denumitu de duce supremu in fruntea ostirei dtale?!

— Minciuna, „eu sum locutie netoriulu Transilvaniei de doa ori am ocupat-o, si déca a dice sînguru regele, sê merentorcu, nu voi face.“*)

— Voiu avè grigia, ca dt'a câtu mai curendu sê-ti ajungi scopulu — dise Bast'a maniosu, si esi afara d'in cortu.

Lui Mihaiu num'a unu cuventu i-ar fi constatu, ca sê-lu nimicésca pe acestu omu, inse pastrandu cu onore majestatea si drepturile, i-a datu pace.

— Sê mergemu taica d'in loculu acestu periculosu, aici-a viéti'a nu ni-e segura, dise Floric'a sarutandu manele parintelui ei.

— Fii liniscita fic'a mea! mane vomu plecà...

IV.

Armat'a lui Mihaiu erà langa Turd'a.

Erà nopte viforosa... nori grei sboràu in inaltime, d'in cari cadeà ploia, asiè erà de 'ntunerecu, câtu nu poteà observà nici objeptele cele-a mai de aproape.

Adenca linisce domnea in tabara, nici santinelile nu poteàu suferi tempulu, fiesce care s'a retrasu d'in naintea tempestetei, cugetandu, câ in asiè tempu cine ar avè voia a incepe ce-va.

Dar spiritele rele in asiè tempu si-cauta gertfele loru, cand tote-su in ascurantia.

Principele Mihaiu odihnià in cortulu sêu, dupa atâte-a ostenele, se legenà in bratiile somnului, asiè i-a picatu de bine odihn'a; dora a semtitu, câ ce va urmà dupa ast'a, va fi somnulu celu eternu.

Frumos'a lui fêta Floric'a privigheà a supr'a parintelui dorminde, ascultandu vicolulu mare, carele vuiu asupr'a taberei si scutur'a, in mania-i furiósa, cortulu.

Natur'a serbà glori'a asupr'a innocentiei.

Florica in sînguretate si-a despletitu pèrulu negru,

si formà bucle incretite, candu si audi in antea cortului pasi omenesci.

Iute si-tocmi pèrulu, cugetandu câ muma sa cu Mironu au sositu, d'in orasiu, unde s'au fostu dusu forte de demultu, cu bucuria aridica perdelele cortului, candu valloni inspaimantatori au intratu in cortu cu sabiele scose.

Intr'o clipa se stense viéti'a la doa spirite.

Mihaiu si fét'a lui in mediloculu cortului jaceàu in sange, cu ochii incremeniti cerendu resbunare pentru acést'a grosava fapta.

Vallonii cu grabire au peritu.

Vuetu mare se escâ in tabera.

— La arme! principele e ucisu!

In intunereculu noptii cine va gasi urm'a ucigasiloru? Ploi'a ploia, norii fulgeràu... ceriulu durduia.

V.

Nici dupa Mortea lui Mihaiu n'a potutu Transilvania maltretata gustà pacea, ma chiaru acù au inceputu tempurile cele-a mai grele a suferintieloru.

Bataliele de oru si incetatu, inse pacea sub guvernarea lui Bast'a si mai mare miseritate a casionatu patriei montuose, câ-ci in locu de dreptu si dreptate mai mare arbitriu si tirania domnià in tiéra.

Tempuri sangerose... grele dile eràu acele! vallonii si nemtii solviti, si trupele haiduciloru liberi maltratau tiér'a in tote pârtile.

Poporulu lipsitu de vitele necesarie, nu poteà sê lucre pamentulu, de unde apoi a urmatu scumpete si fomete mare, câtu pretiulu unei galeté de grau s'a urcatu pana la 25 de galbini.*)

Bast'a erà cufundatu in placerile voluptatei si a bucuriei... intra pocele spumatorie... si femei desfrenate petreceà dilele.

A avutu elu unu sierbu forte iubitu, cu carele si-inpartia tota bucuri'a si supararea. Acest'a i-a fostu celu mai iubitu d'între omenii lui, carele prin lingusire, portarea-i istétia a ajunsu intru atâta in grati'a lui, câtu ori si ce ar fi facutu pentru voi'a lui... Adese in betia diceà in sîne, câ elu a vediutu unde-va omulu acest'a, fét'i'a si vobirea lui asiè i-e de cunoscuta; dar a-lu cercà pe acel'a nu erà in stare, câ-ci afacerile sale intr' alt'a parte i-indreptau mintea.

Teneru, credintiosu, servu bunu, ce trebuie mai multu...

Pre cum am amintitu, Bast'a in amoru si batalia, intre amici voiosi, si pocele spumatorie erà mare erou.

Suvenirile trecutulu l' torturàu in abundati'a de gloria si avutia, si atunci num'a 'ntre pocele spumatorie si-aflà asilulu, câ-ci acest'a-i faceà uitate visiunile torturatie a trecutulu.

Intr'o di langa més'a voluptatei, l'au affatu mai mortu de diumetate.

Budiele-i eràu invenetite, corpu-i tremurà.

Nimene nu indresnià a se apropià de densulu.

Servulu lui credintiosu nu s'a spaimantatu de elu, elu l'a dusu.

— Ti-multiamescu fiule! dise elu cu tonu intreruptu sosindu-i or'a de morte — tota avutia mea va fi a ta...

*) Fessler tom. VII. pagi. 465.

*) Istori'a magiariloru dela Mihailu Horváth.

Cei-ce eràu de fétia au implinitu oftulu testatoriu, câti-va secuieti cu galbini, o summa mare de taleri, si mai multe lucruri pretioase se dedura servului, care avù fericire a inchide ochii domnului sèu.

Dupa immormentarea lui Bast'a nimene n'a vediutu mai multu in Transilvania pe servulu credintiosu. S'a dusu a casa, de unde a venitu; dandu multiamire lui Ddieu, câ i-a iertatu resbunarea, si s'a rogatu pentru sufetele mortiloru.

Trad. de

Paulu Drag'a.

* * *

F O I S I O R A .

Teatrulu natiunalu.

Teatrulu, si acele ce se tienu de elu, mi-este tem'a. Noi in Austri'a nu avemu nici unu teatru romanu. Cautandu la trecutul nostru, nici e de mirare! Vedemu, câ mai la tote poporele, numai acolo sunt teatre natiunale, unde guberniele sèu tieretele le facu, si pe urma le sustienu cu venituri si cu ajutoa mari. Pré putiene teatre se afla facute si sustienute de omeni privati.

Noi inca asta-di suntemu departe de a redicà teatru natiunalu, pentru câ nu avemu d'in ce, si nici l'am potè sustienè, atunci, candu romanii, in orasie mari, sèu nu facu popalatiune, sèu prin colonisàrile altoru popore, devenira in minoritate seraca; éra orasieele romane nu potu mai nemica in acèst'a privintia.

Noi avemu asta-di lipse mai mari de scole populare, elementarie, reale, gimnasii si de o academia; — candu vomu fi provediuti bine cu aceste, atunci intra tempulu, ca unde-va intra romani, se avemu si teatru.

In Romani'a sunt teatre natiunale, si anume in Bucuresci, Craiov'a, Jasi, — si au renume destulu de frumosu. — Ar fi si rusine, de nu ar fi!

La noi s'a formatu d'in candu in candu câte o societata romana peregrina, — si ajutata si de diletanti, se produsera nesce piese frumose. Dar' nici chiar o societate peregrina, carea sè amble d'in orasiu in orasiu inca nu se pote sustienè — d'in cauza câ sortea romanului cu multu a fostu mai trista, decâtu sè-si aduca aminte de astu-felu de petreceri, — si cultur'a lui cu multu mai mica, decâtu sè pretiuiesca insemnatatea unui teatru natiunalu.

Asta-di sortea lui e mai suferibila; cultur'a lui mai latita, si traiesce in sperantia mai dulce pentru viitoriulu sèu.

Si ce e teatrulu natiunalu?

Teatrulu natiunalu e unu institutu de cultivarea limbei si a poporului; — aceste sunt scopulu principalu; — éra celu lateralu e, ore de petreceri.

Asiè dara teatrulu nu e comedîa, ca comedîa ce se vede pe uliti si in ocolege ospetarielor, dela nesce amariti de comedîanti, — nu e comedîa, precum cei neculti 'lu numescu.

Esperiâmu, câ teatrulu magiaru d'in Pest'a a fostu si e unu factoru puternicu pentru cultur'a limbei si literaturai, unu asilu pentru natiunalitate.

Dar' chiaru romanii si elenii cei vechi inca avura

teatre! Asta-di in Franci'a, Angli'a, Itali'a, Austri'a si alte multe tieri sunt pre multe teatre, — si se sustienu de gubernie, de dinastii, de tieri si societâti.

In aceste biserici a le limbei natiunale, s'au auditu opurile dela scrietorii cei mai renumiti in lume. — Shakespeare, Voltaire, Molière si altii o mia. — La acestu institutu au conclucratu spirtele cele mai mari a le tierelor!

Pote ore sè fia teatrulu unu institutu reu, candu elu in astu-modu esista!!

Noi lu dorimu pentru noi, — 'lu dorimu, chiaru si atunci, candu scimu, câ nu-lu potemu avè. — Pentru câ teatrulu e ca si o scola, unde invétia plugariulu, maistrulu, negutiatoriulu si domnulu, a cunosce pe omu intru tote caracterele lui! Si ore ce e mai de lipsa, decâtu a se cunosce omulu pe sine, si pe socii sèi? In teatru trèbuia sè invetiâmu!

Teatrulu reproduce, representa omenimea, — àdeca insusirile omului atâtu cele bune, câtu si cele rele; — vedemu pe omulu de omenia, pe celu blastematu, — pe celu induratoriulu, si pe celu tiranu, pe celu intieptu si pe celu prostu s. c. l. Trèbnia sè primimu esemplele bune, si sè ne ferimu de cele rele!

Teatrulu romanu are sè represente natiunea, àdeca insusirile romanulu cu tote cele bune si rele. — Aci se representa istori'a, faptele natiunii, ideile politice a unei epoce, sfer'a culturai a unui tempu; — aci vedemu pe bravi si pe tèmei. Ni aduce a minte de stramosii gloriosi, ca sè lucrâmu si noi pentru glori'a poporului, de tempii cei mari, ca sè-i premarimu, de fatalitâti, ca sè le incunjurâmu.

Teatrulu reproduce legea crestina, àdeca, pe crestini. Idei si fapte, prin cari omulu trebuia sè se faca omu bunu, — sè aiba moralu, sè-lu sustiena in familia, si intre omeni.

Vedeti ce scola marétia e unu teatru natiunalu, — vedeti ce potere cerésca pote avè asupr'a unei natiuni!

Sè mergemu mai departe!

Teatrulu e unu salonu de conversare, — e institutu civilisatiunii si celei d'in afara. Aci se representa societâti de omeni d'in totu felulu de clase, — cu totu felulu de eticheta si manieri asiè încâtu privitoriulu, invétia cum sè steie inaintea judecatoriei, — unui aristocratu, unui principe, s. c. l. — si prin acèst'a, devenindu in

asemene clase de societăți, mai usioru si-cunosec puse-tiunea.

Teatrulu cultivéza limb'a sociala, de conversatiune.

Unde sunt teatre natiunale, acolo literatii scriu si opuri teatrale. — Aceste opuri facu o specialitate insemnata a literaturii beletristice, carea e cea mai generalu la unu poporu, si cu cea mai mare influentia asupr'a cultivării lui. Nu numai prin cetirea acestoru opuri, ma chiar prin producerea in scena, publiculu invétia mai in tota sér'a, cuvinte noue in limba.

Teatrulu cultivéza si mucic'a natiunala!

Cantece populare se sustien, si latiescu in poporu. — Melodii originale se compun, se produc. — Teatrulu dá ocaziune ca sê se compuna si opere natiunale. — Aceste sunt de unu barometru mare a culturai unui poporu! Noi inca forte reu stâmu chiaru si in principate cu music'a teatrula natiunala. — Abiê vr'o doue opere originale! Ma, si melodiele populare sunt reu reprezentate, candu poporulu nostru e poetu music'alu! Si ele sunt fontan'a nescata pentru ca sê se primiesca de base la compunerea operiloru teatrale. — In acést'a privintia, la culmea cea mai nalta stâ music'a italiana.

Aceste sunt folosele teatrului, — si totu omulu cu mintea copta, pote sê invetie multu.

Eu aceste nu le-am scrisu fâra scopu; nu vreu sê recomendu a redica unu teatru natiunalu, pentrucu acést'a e cu nepotintia, ci vreu sê facu idea de teatru mai populara, vreu sê recomendu introducerea teatrului in cercuri familiare.

Mai multe popore culte au teatre publice — dar' pe langa aceste — vedi ici colea o societate de diletanti, carii, invétia atare opuri, si le producú sêu pe scena publica, pentru atare scopu filantropicu, — sêu acasa intra némuri si cunoscuti. — Aceste idei strabatura asiê de parte, in câtu si prunci in institute sêu a casa la parinti inca producú scene teatrale. — Pentru ce? pentru câ teatrulu e si scol'a artei! — A invetiã a rosti bine, a te face oratoru, a imitã pe omu, psihologice si naturaliminte, a-ti denegã pe unu minutu individualitatea personala, si a luã ideile si sentimentele poetului, — a face pe celu ce a descriu poetulu, a vedã spiritulu opului poeticu. — Acést'a e o arte carea e frumoasa si folositoria pentru totu omulu cultu.

Dar' nici nu e rusine a pasi in teatru chiaru pe scena publica. Aost'a, principele d'in Milano in Itali'a, — in septeman'a dupa Pasci a pasitu cu barbati alesi in teatrulu d'in Milano, si a produsu pe Marcu Antoniu, — in scen'a candu acést'a s'a reutorsu cu triumfu d'in lupt'a dela Lepanto. — In 1860 candu in Croati'a fù fome, magnatii, si muierile loru, pasira pe scena publica in teatrulu d'in Pest'a spre beneficiulu croatiloru.

Aceste, legandu-se si cu scopuri filantropice, sunt adeverate virtuti cetatienesei!

In Lipov'a s'a produsu in cerculu familiei „Nunt'a tierenésca” de diletanti; éra „Matea Corvinu” de scolarii d'in satulu Aliusiu, pe scena publica. — Aceste facura atât'a petrecere si bucuria.

Unde nu se potu produce teatre, — sê se produca

forma de concerte. — Au nu s'a bucuratu totu romanulu, carele a auditu de concertulu tenerimii romane d'in Pest'a?

Unii sê declameze, altii sê musicizeze, altii sê cante! éta petrecania solida, placuta si cu scopu in cerculu familiiloru romane! Fia inceputulu barem eu aceste.

Acést'a ar contribui multu la amore câtra limba si literatura, la desvoltarea sêntiemintelor natiunale pentru ambe secursi, la o consolidare intra familiile romane, ce e forte de lipsa, câ-ci fâra buna intielegere, nici o intreprimere mai marétia se pote infintia.

Sê nu durmimu! sê facemu totu ce e bunu, sêu de folosu pentru poporulu romanu. — Fâra fapte nu este vietia, fâra vietia este lumina, fâra lumina, nu este mantuire.

Lugosiu 1. Aprile 1864.

At. M. Marianescu.

Literatura.

La concursulu deschisu prin redaptiunea foiei acestei-a pentru o novela si poema originaria sosira urmatoriele operate:

- 1) O poesia cu motto: „Ehret die Frauen“ (Schiller).
- 2) O alta poesia cu motto: „Isusu in Jerico.“
- 3) Un'a — cu motto: „Asi dá vietia diumetate sê mai potu a o vedê.“ (G. Cretianu).

- 4) Alt'a cu motto: „Et facere et pati.“
- 5) Alt'a cu motto: „Unu canteu ce exprima o innalta eugutare.“

„Platesce o lege noua ce trece in uitare.“
(D. Bolint).

- 6) O alta cu motto: „Astu feliu e romanulu,
„Si romana sum eu,
„Si sub jugulu barbaru,
„Nu-mi plecu capulu meu.“ (D. Bolint).

- 7) Alt'a cu motto: „Ore déca voi cantã,
„Fi-va cine m'ascultã!?“ (G. Sionu).

- 8) O novela cu motto: „Dar' Romanulu nasce liberu a trai.“
(D. Bolint).

- 9) Alt'a cu motto: „Jubiãm o copila, tenera frumoasa,
„Blanda ca unu angeru, dulce ca unu visu,
„Si-a mea fantasã de amoru setosa
„In ea isi-aflese alu sêu paradisu.“
(G. Sionu).

Operatele aceste s'au luate la criticare d'in partea comisiunei criticante. In numerulu viitoriu vomu referã despre resultatu.

Telegrafulu redaptiunii.

(†) Dlui I. C. D. in Blasiu. Cu ocaziunea candu ai avutu bunetate a ni tramite novel'a in preuna cu cele-l-alte, nu ni-ai scrisu nemica despre dedicatiunea novejii, si acum candu ti-amu priimitu pretios'a epistola, foia erã su tîpariu, si asiê fiindu tardiu, nu ti-amu potutu inplini voi'a. Ne rogãmu de indulgentia, pentru câ noi nu suntemu caus'a. Vi multiamimu pentru cele d'iu nou tramise. Cu ocaziunea prima vomu fi cu atentiune spre ele.

(†) Dlui A. M. M. in Lugosiu. Primesce-ni sîncer'a multiamita pentru cele tramise. Se voru publicã.

(†) Dlui S. B. in Sziget. Vi multiamimu. Se voru publicã. Ve rogãmu sê aveti bunetate a ne cercetã si onorã foia nostra cu astufeliu de produse literarie cari facu onore numelui dtale, si-i promitu unu renume pe campulu literaturii.

(†) Dlui V. B. in Vien'a. Dilingi'a dtale desvoltata fatia cu foia nostra-merita cea mai mare lauda si recunoscintia. Deci primesce-ni cea mai adunca multiamita si asecurare de recunoscintia.

Proprietariu, redaptoru respundietoriu si edatoriu: IOANICHIU MICULESCU.

 Mai avem puține exemplarie d'in anul trecut.

Cu tîpariulu lui: EMERICU BARTALITS.